ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (suurkoda)

14. detsember 2005 *

Kohtuasjas T-383/00,

Beamglow Ltd, asukohaga St Ives, Cambs (Ühendkuningriik), esindaja: advokaat D. Waelbroeck, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Euroopa Parlament, esindajad: R. Passos ja K. Bradley, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: S. Marquardt ja M. Bishop,

ja

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: P. Kuijper, C. Brown ja E. Righini, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostjad,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

keda toetab

Hispaania Kuningriik, esindaja: esialgu R. Silva de Lapuerta, hiljem E. Braquehais Conesa, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

menetlusse astuja,

mille esemeks on nõue hüvitada kahju, mis väidetavalt tulenes täiendavast tollimaksust, mida Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) vaidluste lahendamise organ lubas Ameerika Ühendriikidel võtta hageja poolt imporditud pealetrükiga ja dekoreeritud pinnaga kokkuvolditavatelt papist kastidelt pärast seda, kui ühenduse banaaniimpordi kord oli WTO asutamislepingule lisatud lepingute ja käsituslepetega vastuolus olevaks tunnistatud,

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president B. Vesterdorf, kohtunikud P. Lindh, J. Azizi, J. Pirrung, H. Legal, R. García-Valdecasas, V. Tiili, J. D. Cooke, A. W. H. Meij, M. Vilaras ja N. J. Forwood,

kohtusekretär: H. Jung,

arvestades kirjalikus menetluses ja 26. mai 2004. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Õiguslik raamistik

1 15. aprillil 1994 kirjutas ühendus alla mitmepoolsete kaubandusläbirääkimiste Uruguay vooru lõppaktile ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) asutamislepingule ning WTO asutamislepingu lisades 1–4 olevatele lepingutele ning käsituslepetele (edaspidi „WTO lepingud").

2 Selle allkirjastamise järgselt võttis nõukogu vastu 22. detsembri 1994. aasta otsuse 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel tema pädevusse kuuluvaid küsimusi puudutavate mitmepoolsete kaubandusläbirääkimiste Uruguay voorus saavutatud kokkulepete allakirjutamist (1986–1994) (EÜT L 336, lk 1).

3 Nagu tuleneb WTO asutamislepingu preambulist, soovisid lepingu osalised sõlmida „vastastikuseid ja vastastikku kasulikke kokkuleppeid vähendamaks oluliselt tollitariife ja muid kaubandustõkkeid ning et kõrvaldada rahvusvahelistest kaubandussuhetest diskrimineerimine".

4 WTO asutamislepingu II artikli lõige 2 sätestab:

„Lisades 1, 2 ja 3 sisalduvad lepingud ning neile lisanduvad õigusaktid [...] on käesoleva lepingu lahutamatu osa ja siduvad kõigile liikmetele."

5 WTO asutamislepingu XVI artikli pealkirjaga „Mitmesugused sätted" lõige 4 sätestab:

„Iga liige peab tagama oma seaduste, määruste ja haldusprotseduuride vastavuse tema kohustustele, mis on sätestatud siia lisatud lepingutes."

6 Lisaks sellele täpsustab WTO asutamislepingu lisas 2 olev vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsitusleppe (edaspidi „VLK") artikli 3 pealkirjaga „Üldsätted" lõike 2 viimane lause:

„[Vaidluste lahendamise organi] soovituste ja otsustega ei või suurendada ega vähendada loendilepingutes ette nähtud õigusi ega kohustusi."

7 Vastavalt VLK artikli 3 lõikele 7:

„Enne asja algatamist peab liige kaaluma, kas käesolevate protseduuride järgi tegutsemine oleks tulemuslik. Vaidluste lahendamise mehhanismi eesmärk on tagada vaidluse positiivne lahendus. Kindlasti tuleb eelistada mõlemale poolele vastuvõetavat lahendust, mis on kooskõlas loendilepingutega. Vastastikku kokkulepitud lahenduse puudumise korral on vaidluste lahendamise mehhanismi esmane eesmärk tavaliselt tagada nende asjassepuutuvate meetmete kõrvaldamine, mis leitakse olevat vastuolus mis tahes loendilepingu sätetega. Kompensatsioonisätet tuleks kasutada ainult siis, kui on võimatu meedet viivitamata kõrvaldada, ning ajutise vahendina kuni loendilepinguga vastuolus oleva meetme kõrvaldamiseni. Viimane abinõu, mida [käesolevas käsitusleppes] vaidluste lahendamise protseduuridele tuginevale liikmele pakutakse, on võimalus teise liikme suhtes diskrimineerivalt peatada loendilepingute järgsete kontsessioonide või muude kohustuste kohaldamine, kui [vaidluste lahendamise organ] annab selleks loa."

8 VLK artikkel 7 näeb ette, et vaekogu peab tegema sellised järeldused, mis aitavad vaidluste lahendamise organil (edaspidi „VLO") anda soovitusi või teha otsuseid küsimustes, mis on talle lahendamiseks esitatud. Vastavalt VLK artikli 12 lõikele 7, kui vaidluspooltel pole õnnestunud leida vastastikku rahuldavat lahendust, esitab vaekogu oma järeldused VLO-le kirjaliku ettekandena.

9 VLK artikkel 17 näeb ette VLO poolt asutatava alalise apellatsioonikogu, mis arutab apellatsioone vaekogu ettekannete kohta.

10 Vastavalt VLK artiklile 19, kui vaekogu või apellatsioonikogu otsustab, et meede on vastuolus loendilepinguga, tuleb tal soovitada asjaomasel liikmel kooskõlastada kõnesolev meede vastava lepinguga. Lisaks soovitustele võib vaekogu või apellatsioonikogu ette panna viise, kuidas asjaomane liige võiks soovitusi rakendada.

11 VLK artikli 21 pealkirjaga „Järelevalve soovituste ja otsuste rakendamise üle" lõike 1 kohaselt on VLO soovituste või otsuste viivitamatu järgimine oluliselt tähtis tagamaks vaidluste tulemuslik lahendamine kõigi liikmete hüvanguks.

12 VLK artikli 21 lõige 3 sätestab, et kui asjaomane liige ei saa VLO soovitusi ja otsuseid viivitamata järgida, tuleb talle jätta põhjendatud ajavahemik, mille määrab kindlaks vahekohtunik.

13 Kui on lahkarvamusi VLO soovituste ja otsuste täitmiseks võetud meetmete olemasolust või nende kooskõlast loendilepinguga, täpsustab VLK artikli 21 lõige 5, et selline vaidlus tuleb lahendada VLK-ga kehtestatud vaidluslahendusmenetluse abil, kasutades sealhulgas võimaluse korral algset vaekogu.

14 VLK artikli 21 lõike 6 kohaselt korraldab VLO vastuvõetud soovituste ja otsuste rakendamise üle järelevalvet ja kui VLO ei otsusta teisiti, võetakse soovituste või otsuste rakendamise küsimus VLO koosoleku päevakorda kuue kuu möödumisel päevast, mil kehtestati lõikes 3 sätestatud põhjendatud ajavahemik, ning jäetakse see VLO koosolekute päevakorda kuni selle lahendamiseni.

15 VLK artikkel 22 pealkirjaga „Kompensatsioon ja kontsessioonide peatamine" sätestab:

„1. Kompenseerimine ja kontsessioonide või muude kohustuste peatamine on ajutised abinõud, mida võib kasutada, kui soovitusi ja otsuseid põhjendatud ajavahemiku jooksul ei rakendata. Siiski ei ole kompensatsioon ega kontsessioonide või muude kohustuste peatamine eelistatavam(ad) kui meetme loendilepingutega kooskõlla viimise soovituse täielik rakendamine. Kompensatsioon on vabatahtlik ning kui seda antakse, peab see olema kooskõlas loendilepingutega.

2. Kui asjaomasel liikmel ei õnnestu loendilepinguga vastuolus leitud meedet sellega kooskõlastada või muul viisil täita soovitusi ja otsuseid artikli 21 lõike 3 alusel määratud põhjendatud ajavahemiku jooksul, peab selline liige, kui nii nõutakse, ja mitte hiljem kui põhjendatud ajavahemiku möödumisel, alustama läbirääkimisi iga poolega, kes on tuginenud vaidluslahendusmenetlusele, eesmärgiga leida vastastikku vastuvõetav kompensatsioon. Kui pärast põhjendatud ajavahemiku möödumist ei jõuta 20 päeva jooksul kokkuleppele rahuldava kompensatsiooni suhtes, võib iga vaidluslahendusmenetlusele tuginenud pool taotleda VLO-lt luba peatada asjaomase liikme suhtes kontsessioonide või loendilepingute järgsete muude kohustuste kohaldamine.

3. Otsustades, milliseid kontsessioone või muid kohustusi peatada, kohaldab kaebav pool järgmisi põhimõtteid ja protseduure:

a) üldpõhimõtteks on, et kaebav pool peaks kõigepealt taotlema kontsessioonide või muude kohustuste peatamist selle sektori (nende sektorite) suhtes, kus

vaekogu või apellatsioonikogu leidis rikkumise või muu [eelise] tühistamise või vähendamise; [Tsitaadi tõlget on prantsuskeelsest algtekstist lähtudes täpsustatud Euroopa Kohtus.]

b) kui see pool leiab, et kontsessioonide või muude kohustuste peatamine sama-(de) sektori(te) suhtes ei ole teostatav või tulemuslik, võib ta taotleda kontsessioonide või muude kohustuste peatamist sama lepingu alla kuuluvate teiste sektorite suhtes;

c) kui see pool leiab, et kontsessioonide või muude kohustuste peatamine sama lepingu alla kuuluvate teiste sektorite suhtes ei ole teostatav või tulemuslik, ning kui asjaolud on piisavalt tõsised, võib ta taotleda kontsessioonide või muude kohustuste peatamist mõne teise loendilepingu alusel;

[...]

4. VLO lubatud kontsessioonide ja muude kohustuste peatamise tase peab olema samaväärne [eeliste] olematukstegemise või vähendamise tasemega. [Mõiste „olematukstegemine" asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „tühistamine". Tsitaadi tõlget on täpsustatud Euroopa Kohtus.]

[...]

6. Lõikes 2 kirjeldatud olukorra puhul annab VLO kontsessioonide või muude kohustuste peatamise loa vastava taotluse korral 30 päeva jooksul alates põhjendatud ajavahemiku möödumisest, välja arvatud juhul, kui VLO otsustab

konsensuse alusel sellise taotluse tagasi lükata. Siiski, kui asjaomane liige ei nõustu ettepandud peatamistasemega, või väidab, et siis, kui kaebav pool taotles luba peatada kontsessioone või muid kohustusi [...], ei järgitud lõikes 3 esitatud põhimõtteid ja protseduure, suunatakse küsimus lahendamiseks vahekohtusse. Sellise vahekohtumenetluse korraldab algne vaekogu, kui selle liikmed on kättesaadavad, või peadirektori nimetatud vahekohtunik ning see viiakse lõpule 60 päeva jooksul pärast põhjendatud ajavahemiku möödumist. Kontsessioone või muid kohustusi ei peatata vahekohtumenetluse jätkumise ajal.

7. Vahekohtunik, tegutsedes lõike 6 alusel, ei pea uurima peatatavate kontsessioonide või muude kohustuste olemust, vaid määrab kindlaks, kas peatamistase on samaväärne olematuksmuutmise [Mõiste „olematuksmuutmine" asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „tühistamine". Tsitaadi tõlget on täpsustatud Euroopa Kohtus] või vähendamistasemega [...] Pooled aktsepteerivad vahekohtuniku otsust kui lõplikku ning asjaomased pooled ei taotle teistkordset vahekohtumenetlust. VLOd teavitatakse viivitamata vahekohtuniku otsusest ning vastava taotluse korral annab VLO loa peatada kontsessioonid või muud kohustused, kui taotlus on kooskõlas vahekohtuniku otsusega, välja arvatud juhul, kui VLO otsustab konsensuse alusel taotluse tagasi lükata.

8. Kontsessioonide või muude kohustuste peatamine on ajutine ning seda kohaldatakse ainult seni, kuni on kõrvaldatud meede, mis leitakse loendilepinguga vastuolus olevat, või kui liige, kes peab soovitusi või otsuseid rakendama, pakub lahenduse kasu [Mõiste „kasu" asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „eelis". Tsitaadi tõlget on täpsustatud Euroopa Kohtus] tühistamisele või vähendamisele, või kui on leitud vastastikku rahuldav lahendus. Vastavalt [VLK artikli 21 lõikele 6] jätkab VLO järelevalvet vastuvõetud soovituste või otsuste rakendamise üle, kaasa arvatud need juhud, kus on antud kompensatsiooni või on peatatud kontsessioonid või muud kohustused, kuid pole rakendatud soovitust viia meede kooskõlla loendilepinguga.

[...]"

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

16 13. veebruaril 1993 võttis nõukogu vastu määruse (EMÜ) nr 404/93 banaanituru ühise korralduse kohta (EÜT L 47, lk 1, edaspidi „banaanituru ühine korraldus"). Selle määruse IV jaotisega kehtestatud kolmandate riikidega kauplemise kord nägi ette soodustingimused banaanidele, mis pärinevad teatavatest Aafrika, Kariibi mere saarte ja Vaikse ookeani (AKV) riikidest, kes on 15. detsembri 1989. aasta neljanda AKV-EMÜ Lomé konventsiooni allakirjutajad (EÜT 1991, L 229, lk 3).

17 Mitmete WTO liikmete poolt, kelle hulgas olid ka Ecuador ja Ameerika Ühendriigid, 1996. aastal VLO-le esitatud kaebuste põhjal tegi VLK sätete kohaselt moodustatud vaekogu 22. mail 1997 ettekande, millega leidis, et banaanituru ühise korralduse impordikord on vastuolus WTO lepingutest tulenevate ühenduse kohustustega. Vaekogu ettekanded soovitasid sealhulgas, et VLO teeks ühendusele ülesandeks viia see kord WTO lepingutest tulenevate kohustustega kooskõlla.

18 Ühenduse esitatud apellatsiooni põhjal kinnitas alaline apellatsioonikogu 9. septembril 1997 sisuliselt vaekogu järeldusi ja soovitas, et VLO teeks ühendusele ülesandeks viia vaidlusalused ühenduse sätted WTO lepingutega kooskõlla.

19 25. septembril 1997 kiitis VLO vaekogu ja apellatsioonikogu ettekanded heaks.

20 16. oktoobril 1997 teatas ühendus vastavalt VLK artikli 21 lõikele 3 VLO-le, et ta järgib täielikult oma rahvusvahelisi kohustusi.

21 17. novembril 1997 taotlesid kaebuse esitanud riigid VLK artikli 21 lõike 3 punkti c alusel, et vahekohtunik määraks kindlaks põhjendatud ajavahemiku, mille jooksul pidi ühendus end oma kohustustega kooskõlla viima.

22 7. jaanuaril 1998 avaldatud vahekohtuotsuses määras vahekohtunik selleks ajavahemikuks perioodi, mis jääb 25. septembri 1997 ja 1. jaanuari 1999 vahele.

23 Võttes vastu 20. juuli 1998. aasta määruse (EÜ) nr 1637/98, millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 404/93 banaanituru ühise korralduse kohta (EÜT L 210, lk 28), muutis nõukogu kolmandate riikidega banaanidega kauplemise korda.

24 Määruse nr 1637/98 preambul tõstab esile:

„(1) [...] määruse [...] nr 404/934 IV jaotise sätetesse kaubanduse kohta kolmandate riikidega tuleb teha mitmeid muudatusi;

(2) [...] ühenduse rahvusvahelisi kohustusi [WTO] ja teiste neljanda AKV-EÜ konventsiooni allakirjutanute suhtes tuleks täita, järgides samal ajal banaanituru ühise korralduse eesmärke;

[...]

(9) [...] käesoleva määruse toimimine tuleks piisava katseperioodi lõppedes läbi vaadata;

[...]"

25 28. oktoobril 1998 võttis komisjon vastu määruse (EÜ) nr 2362/98, millega kehtestatakse banaanide ühendusse importimist käsitleva nõukogu määruse (EMÜ) nr 404/93 üksikasjalikud rakenduseeskirjad (EÜT L 293, lk 32). See õigusakt sisaldab kõiki sätteid, mis on vajalikud kolmandate riikidega banaanidega kauplemise uue korra rakendamiseks, sealhulgas üleminekumeetmeid, mida õigustab nende rakenduseeskirjade väga kiire jõustumine.

26 Leides, et ühendus oli kehtestanud banaaniimpordi korra selleks, et säilitada eelmise korra õigusvastaseid elemente, jättes järgimata WTO lepingud ja VLO 25. septembri 1997. aasta otsuse, avaldasid Ameerika Ühendriigid 10. novembril 1998 *Federal Register*'is esialgse nimekirja ühenduse päritoluga kaupade kohta, mille suhtes kavatseti vastuabinõuna kohaldada täiendavat imporditollimaksu.

27 Ameerika Ühendriigid andsid 21. detsembril 1998 teada oma kavatsusest kohaldada alates 1. veebruarist 1999 või hiljemalt alates 3. märtsist 1999 Ameerika administratsiooni poolt koostatud nimekirja kuuluvate ühenduse kaupade impordile tollimaksu määraga 100%.

28 14. jaanuaril 1999 taotlesid Ameerika Ühendriigid VLK artikli 22 lõike 2 alusel VLO-lt luba peatada ühenduse ja selle liikmesriikide suhtes 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppest (GATT) ning teenustekaubanduse üldlepingust (GATS) tulenevate tariifikontsessioonide ja nendega seotud kohustuste kohaldamine 520 miljoni Ameerika dollari (USD) suuruse kaubavahetuse ulatuses.

29 25. jaanuarist kuni 1. veebruarini 1999 kestnud VLO koosolekul vaidlustas ühendus selle summa põhjendusel, et see ei vasta eeliste tühistamise või vähendamise tasemele, mida Ameerika Ühendriigid taluma pidid, ja leidis, et ei järgitud VLK artikli 22 lõikes 3 määratletud põhimõtteid ja protseduure.

30 29. jaanuaril 1999 otsustas VLO ühenduse taotlusel suunata see küsimus VLK artikli 22 lõike 6 alusel algse vaekogu vahekohtule ja peatas Ameerika Ühendriikide loataotluse kuni vastuabinõuna kohaldatava lubatud maksusumma kindlaksmääramiseni.

31 3. märtsil 1999 kehtestas Ameerika administratsioon ühenduse eksportijatele, kes ekspordivad sel otstarbel koostatud uude nimekirja kuuluvaid kaupu, kohustuse esitada pangagarantii, mis katab 100% imporditavate kaupade väärtusest.

32 9. aprilli 1999. aasta otsuses leidsid vandekohtunikud esiteks, et banaanituru ühise korralduse uue impordikorra mitmed sätted olid vastuolus WTO lepingute sätetega, määrasid eeliste tühistamise või vähendamise tasemeks, mida Ameerika Ühendriigid

taluma pidid, 191,4 miljonit USD, ja sedastasid teiseks, et GATT 1994-st tulenevate tariifikontsessioonide ja nendega seotud kohustuste kohaldamise peatamine ühenduse ja selle liikmesriikide suhtes, on maksimaalselt 191,4 miljoni USD suuruse kaubavahetuse ulatuses aastas kooskõlas VLK artikli 22 lõikega 4.

33 7. aprillil 1999 taotlesid Ameerika Ühendriigid VLO-lt VLK artikli 22 lõike 7 alusel luba nõuda selle summa ulatuses imporditollimaksu.

34 9. aprilli 1999. aasta pressiteates avaldas United States Trade Representative (Ameerika Ühendriikide eriesindaja kaubandusküsimustes, edaspidi „eriesindaja") nimekirja kaupadest, millele kohaldatakse imporditollimaksu määraga 100%. Selles Austria, Belgia, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Iirimaa, Itaalia, Luksemburgi, Portugali, Hispaania, Rootsi või Ühendkuningriigi päritoluga kaupade nimekirjas esinesid eelkõige „kastid, kohvrid ja mitte lainepaberist või -papist kokkuvolditavad karbid". Märgiti, et eriesindaja avaldab 100% maksumäära kehtestava otsuse *Federal Register*'is ja et ta kavatseb maksustamise jõustumise kuupäevaks määrata 3. märtsi 1999.

35 See 19. aprillil 1999 *Federal Register*'is (köide 64, nr 74, lk 19209–19211) avaldatud otsus võeti vastu 1974. aasta Trade Act'i paragrahvi 301 alusel, mille kohaselt võtab eriesindaja lubatud meetmed, kui ta tuvastab kaubanduskokkuleppest tulenevate Ameerika Ühendriikide õiguste rikkumise.

36 Eelviidatud meetme peatükist „Jõustumise kuupäev" ilmneb, et „[eriesindaja] otsustas, et maksu määraga 100%, mis hakkab kehtima 19. aprillil 1999,

kohaldatakse kaupadele, mis on ladustatud või sealt turuleviimise eesmärgil välja viidud 3. märtsil 1999 või hiljem".

37 Ecuadori poolt 18. detsembril 1998 esitatud taotluse alusel VLK artikli 21 lõike 5 kohaselt moodustatud vaekogu leidis 6. aprillil 1999 samuti, et ühenduse banaaniimpordi kord on vastuolus WTO lepingute sätetega. 6. mail 1999 kiitis VLO vaekogu otsuse heaks.

38 19. aprillil 1999 lubas VLO Ameerika Ühendriikidel kehtestada ühenduse päritoluga impordile tollimaksu, mis vastab 191,4 miljoni USD suurusele kaubavahetusele aastas.

39 25. mail 1999 vaidlustas ühendus WTO organites Ameerika vastuabinõud ajavahemikuks 3. märtsist 1999 kuni 19. aprillini 1999, eelkõige nende jõustumise tõttu 3. märtsil 1999.

40 Leides, et Ameerika täiendava maksu jõustumine viimatinimetatud kuupäeval oli vastuolus VLK sätetega, muutis vaekogu ühenduse nõudel selle meetme kehtima hakkamise kuupäeva 19. aprillile 1999.

41 Läbirääkimiste raames kõigi huvitatud pooltega tegi ühendus ettepaneku muuta uut banaanituru ühist korraldust. Need muudatused kehtestati nõukogu 29. jaanuari 2001. aasta määrusega (EÜ) nr 216/2001, millega muudetakse määrust nr 404/93 (EÜT L 31, lk 2).

42 Määruse nr 216/2001 preambul sätestab:

„(1) Tarnijariikide ja teiste huvitatud isikutega on olnud tihedad kontaktid, et lahendada määrusega [...] nr 404/93 kehtestatud impordikorrast tulenevaid vaidlusi ja võtta arvesse [WTO] vaidluste lahendamise süsteemi raames moodustatud erirühma järeldusi.

(2) Kõikide komisjoni esitatud võimaluste analüüs näitab, et sellise impordisüsteemi kehtestamine keskmiseks tähtajaks, mis põhineb asjakohase määraga tollimaksu kohaldamisel ja AKV riikidest importimise puhul soodustariifide kohaldamisel, võimaldab kõige paremini tagada esiteks ühtse turukorralduse eesmärkide saavutamist ühenduse toodangu ja tarbijate nõudluse osas, teiseks vastavust rahvusvahelise kaubanduse eeskirjadele ning kolmandaks edasiste vaidluste vältimist.

(3) Selline süsteem tuleks kehtestada alles pärast seda, kui on lõpetatud läbirääkimised ühenduse partneritega kooskõlas WTO menetlusega, eelkõige [GATT] artikliga XXVIII; nende läbirääkimiste tulemused tuleb esitada heakskiitmiseks nõukogule, kes kooskõlas asutamislepingu sätetega kehtestab kohaldatava ühise tollitariifistiku maksumäära.

(4) Kuni kõnealuse impordikorra jõustumiseni tuleks ühenduse tarnete jaoks avada mitu tariifikvooti, mis hõlmavad igasuguse päritoluga importi ja mida hallatakse kooskõlas [VLO] soovitustega [...]

(5) AKV riikide suhtes võetud lepingujärgseid kohustusi ja nendele riikidele nõuetekohaste konkurentsitingimuste tagamise vajadust silmas pidades võimaldaks nendest riikidest pärit banaanide suhtes kohaldatav tariifne soodustus 300 eurot tonni kohta säilitada kõnealuseid kaubavoogusid; see hõlmab eelkõige tollimaksu nullmäära kohaldamist sellise impordi suhtes [...] tariifikvoodi alusel.

(6) Komisjonile tuleks anda õigus alustada läbirääkimisi tarnijariikidega, kes on oluliselt huvitatud ühenduse turule tarnimisest, et püüda saada kokkulepitud eraldus kahest esimesest tariifikvoodist [...]"

43 11. aprillil 2001 sõlmisid Ameerika Ühendriigid ja ühendus käsitusleppe, määratledes „vahendid, mis võimaldavad lahendada banaaniimpordi korda puudutavaid pikaajalisi vaidlusi„ ühenduses. See lepe näeb ette, et ühendus kohustub „hiljemalt 1. jaanuariks 2006 kehtestama banaaniimpordile üksnes tariifse korra". See dokument määratleb meetmed, mida ühendus peab võtma kuni 1. jaanuarini 2006 kehtival ajutisel perioodil. Vastukaaluks kohustuvad Ameerika Ühendriigid ajutiselt peatama täiendava tollimaksu nõudmise, millega neil oli luba maksustada ühenduse importi. Samas täpsustasid Ameerika Ühendriigid 26. juuni 2001. aasta teatisega VLO-le, et see käsituslepe „ei kujuta endast VLK artikli 3 lõike 6 kohast vastastikuse kokkuleppe teel saavutatud lahendust, ja et lisaks sellele, võttes arvesse meetmeid, mida kõik pooled peavad veel võtma, on samuti ennatlik kustutada see punkt VLO päevakorrast".

44 7. mai 2001. aasta määruses (EÜ) nr 896/2001, milles sätestatakse nõukogu määruse nr 404/93 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses banaanide ühendusse importimise korraga (EÜT L 126, lk 6), sätestas komisjon määrusega nr 216/2001 kehtestatud uue ühenduse banaaniimpordi korra rakenduseeskirjad.

45 Ameerika Ühendriigid peatasid täiendava tollimaksu kohaldamise 30. juunil 2001. Alates 1. juulist 2001 taastati algse määraga tollimaks ühenduse päritoluga kastidele, kohvritele ja kokkuvolditavatele karpidele.

46 Esimese Astme Kohtu nõudel komisjoni poolt esitatud statistilistest andmetest nähtub, et ühenduse päritoluga kastide, kohvrite ja kokkuvolditavate karpide Ühendriikidesse impordi CIF-hind (kulud, kindlustus, vedu) oli 27 932 045 USD aastal 1998, 16 645 665 USD aastal 1999, 9 531 023 USD aastal 2000 ja lõpuks 18 444 637 USD aastal 2001.

47 Beamglow Ltd toodab pealetrükiga ja dekoreeritud pinnaga kokkuvolditavaid papist karpe. Need karbid on mõeldud kaupade, nagu kosmeetikatarbed ja parfüümid, pakendamiseks ning kuuluvad täiendava tollimaksuga puudutatud kaupade kategooriasse „kastid, kohvrid ja mitte lainepaberist või -papist karbid".

Menetlus

48 Hageja esitas käesoleva menetluse algatamiseks väidetavalt sellest täiendavast maksust tuleneva kahju hüvitamise hagi, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 22. detsembril 2000.

49 Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 114 alusel esitas parlament Esimese Astme Kohtusse 20. märtsil 2001 saabunud vastuväite vastuvõetamatuse kohta.

50 Hageja esitas oma kirjalikud märkused selle vastuväite kohta dokumendiga, mis saabus 8. juunil 2001.

51 Esimese Astme Kohtu neljanda koja esimees andis 12. juuni 2001. aasta määrusega Hispaania Kuningriigile kostjate nõuete toetuseks menetlusse astumise loa.

52 16. oktoobri 2001. aasta määrusega jäeti parlamendi esitatud vastuvõetamatuse vastuväide edaspidiseks lahendamiseks.

53 Komisjoni taotlusel, mis esitati kodukorra artikli 51 lõike 1 teise lõigu alusel, määras Esimese Astme Kohus 4. juuli 2002. aasta otsusega käesoleva kohtuasja viiest kohtunikust koosnevale laiendatud kojale.

54 Esimese Astme Kohtu 4. juuli 2002. aasta otsuse alusel, mis puudutas kodade moodustamist ja neile kohtuasjade määramist, määrati 3. oktoobril 2002 kohtuasi laiendatud esimesele kojale.

55 Algselt määratud ettekandja-kohtuniku ametiaja lõppemise tõttu tekkinud takistusega seoses nimetas Esimese Astme Kohtu president 18. detsembri 2002. aasta otsusega uue ettekandja-kohtuniku.

56 1. aprillil 2004 otsustas Esimese Astme Kohus pärast poolte ärakuulamist määrata käesoleva kohtuasja ja teised viis seotud kohtuasja Esimese Astma Kohtu suurkojale.

57 Esimese Astme Kohtu suurkoja esimehe 19. mai 2004. aasta määrusega liideti pärast poolte ärakuulamist need kuus kohtuasja suuliseks menetlemiseks.

58 Menetlust korraldavate meetmete raames palus Esimese Astme Kohus pooli vastata reale küsimustele kirjalikult enne kohtuistungit. Pooled esitasid nõutud teabe nõuetekohaselt.

59 Poolte kohtukõned ja vastused Esimese Astme Kohtu küsimustele kuulati ära 26. mail 2004 toimunud suurkoja kohtuistungil.

Poolte nõuded

60 Hageja palub Esimese Astme Kohtul:

— mõista kostjatelt solidaarselt välja hüvitis tekitatud kahju eest summas 1 299 632 naelsterlingit (GBP);

— teise võimalusena kohustada kostjaid esitama talle mõistliku aja jooksul alates kohtuotsuse kuulutamisest poolte vahel kokku lepitud hüvitise summa või kokkuleppe mittesaavutamisel kohustada pooli esitama talle sama tähtaja jooksul nende poolt tehtud hüvitise arvutus;

— määrata makstavaks hüvitise viiviseks 8% aastas või mis tahes muu sobiv määr alates kohtuotsuse tegemise kuupäevast;

— mõista menetlusega seotud kohtukulud välja ühenduselt, keda esindavad parlament, nõukogu ja komisjon;

— võtta mis tahes muud asjakohased meetmed, mida kohus vajalikuks peab.

61 Kostjad, keda toetas Hispaania Kuningriik, paluvad Esimese Astme Kohtul:

— jätta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata või teise võimalusena põhjendatuse tõttu rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

Vastuvõetavus

62 Kostjad vaidlustavad hagi vastvõetavuse kolmest aspektist. Beamglow' kahju hüvitamise nõue on vastuvõetamatu, kuna see on esitatud parlamendi vastu. Hagiavaldus ei vasta kodukorra artikli 44 lõike 1 punkti c nõuetele. Esimese Astme Kohtul puudub pädevus antud asja lahendada.

Hagi vastuvõetamatus, kuna see on esitatud parlamendi vastu

63 Parlament viitab hagi vastuvõetamatusele seetõttu, et see on esitatud tema vastu. Esiteks puudub Beamglow' esindajal õigus tema vastu hagi esitada, kuna ta ei esitanud hagiavaldusega üheaegselt volikirja, milles oleks kostja institutsioonina olnud märgitud parlament. Teiseks ei tugine hagi ühelegi tõendile, millest tuleneks, et ühendus võiks olla vastutav parlamendi tegevuse eest.

64 Esimese Astme Kohus peab vajalikuks uurida esimesena parlamendi teist väidet vastuvõetamatuse kohta.

Poolte argumendid

65 Parlament leiab, et hagist ei nähtu kuidagi, mil moel oleks tema tegevus ühendusele kohustusi tekitanud. Igal juhul ei saa parlament vastutada väidetava kahju tekkimise eest, kuna tal puudub pädevus määrata kindlaks vaidlustatud ühenduse põllumajanduslike õigusaktide materiaalõiguslikku sisu või võtta meetmeid, mis võivad väidetavat kahju tekitada, ära hoida või vähendada. Parlamendi poolt resolutsioonide vastuvõtmine on vaid tema üldise otsustusõiguse teostamine.

66 Hageja väidab vastu, et ta peab kahju tekkimise põhjuseks vigu, mis tehti kõikides vaidlusalustes ühenduse banaaniimpordi korra muutmise menetluse staadiumites, ja seega asjaomastes institutsioonides, kaasa arvatud parlamendis.

67 Parlamendiga konsulteeriti enne WTO lepingutega vastuolus olevateks kuulutatud määruste nr 404/93 ja nr 1637/98 vastuvõtmist. Parlamendil oli võimalus, mille ta jättis küll kasutamata, esitada mistahes asjassepuutuvaid ettepanekuid küsimustes, mille suhtes oli tema arvates vajalik ühenduse õigusakti vastuvõtmine. Parlamendi erinevad arvamused, resolutsioonid ja interventsioonid rõhutasid vajadust hoida ära WTO eeskirjade kahjulikku mõju ühenduse tootmispiirkondadele.

Esimese Astme Kohtu hinnang

68 Juhul kui menetlus puudutab ühenduse lepinguvälist vastutust, nagu antud asjas, siis esindab või esindavad ühendust Euroopa Kohtus institutsioon või institutsioonid, kelle süül väidetav kahju tekkis.

69 Iseäranis on hüvitise taotlejal õigus suunata oma hagi ühenduse vastu, keda esindavad komisjon ja nõukogu, kui vastavalt EÜ artikli 43 (pärast muutmist EÜ artikkel 37) lõike 2 kolmandale lõigule tegi esimene neist ettepaneku ja teine võttis vastu ühenduse põllumajandusalase õigusakti, mille õigusvastasus tuleneb väidetavalt tekkinud kahjust (13. novembri 1973. aasta otsus liidetud kohtuasjades 63/72–69/72: Werhahn jt *v.* nõukogu, EKL 1973, lk 1229, punktid 7 ja 8).

70 See säte ei anna parlamendile antud valdkonnas mingisugust otsustuspädevust ja võimaldab tal üksnes sekkuda nõuandva organina menetluses, milles ainult nõukogu võtab vastu määruseid, direktiive ja otsuseid, mis puudutavad ühist põllumajanduspoliitikat.

71 Arvamus, mille parlament andis talle esitatud määruse nr 1637/98 ettepaneku kohta, ei omanud seega mingisugust siduvat iseloomu.

72 Sama kehtib ka arvamuste ja resolutsioonide kohta, mida parlament oleks pidanud sobival juhul vastu võtma ettevõtjate kasuks, kes on tegevad muus kui banaanisektoris. Siduva iseloomu puudumisel ei saanud need resolutsioonid tekitada õiguspärast ootust, et nõukogu ja komisjon nendest juhinduvad (11. juuli 1985. aasta otsus liidetud kohtuasjades 87/77, 130/77, 22/83, 9/84 ja 10/84: Salerno jt *v.* komisjon ja nõukogu, EKL 1985, lk 2523, punkt 59), ega sellest tulenevalt luua selles osas neile kahele institutsioonile kohustusi (vt selle kohta 29. oktoobri 2004. aasta määrus kohtuasjas C-18/04 P: Krikorian jt *v.* parlament, nõukogu ja komisjon, kohtulahendite kogumikus avaldamata, punkt 33).

73 Sellistel tingimustel peab tõdema, et nõukogu määruse nr 1637/98 ja komisjoni määruse nr 2362/98, mis tunnistati VLO poolt WTO lepingutega vastuolus olevateks, vastuvõtmine ja vaidlusaluse impordikorra eeldatav kooskõlla viimata jätmine kuuluvad üksnes nõukogu ja komisjoni pädevusse.

74 Seega ei saanud parlament osaleda lepinguvälise vastutuse tekkimisel, mida ühendus võib kanda seoses ühenduse banaaniimpordi korra vastuoluga WTO lepingutega.

75 Seega tuleb parlamendi esitatud vastuväide vastuvõetamatuse kohta vastu võtta ja jätta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata osas, milles see on esitatud tema vastu, ilma et oleks vaja lahendada väide vastuvõetamatuse kohta alusel, et käesoleva hagi esitamise kuupäeval puudusid Beamglow esindajal volitused parlamendi vastu hagi esitada.

Hagiavalduse mittevastavus kodukorra artikli 44 lõike 1 punkti c nõuetele

Poolte argumendid

76 Nõukogu ja komisjon leiavad, et hagiavaldus on vastuvõetamatu osas, milles neile alternatiivse võimalusena heidetakse ette õigusvastaste õigusaktide vastuvõtmist või tegevusetusest tekkinud süüd selliselt, et neil ei ole võimalik endale tagada korrektset kaitset. Lisaks sellele ei nähtu hagiavaldusest ei väidetava kahju olemasolu ega laadi.

77 Hageja vaidleb vastu, et hagiavaldus viitab tekkinud kahju ligikaudsele ulatusele ja tõenditele, mis võimaldavad hinnata selle laadi ja ulatust, ning et hiljem esitatud tõendid tõendavad nõuetekohaselt, et kahju on tegelik ja kindlaksmääratav.

Esimese Astme Kohtu hinnang

78 Vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artikli 21 esimesele lõigule, mida kohaldatakse Esimese Astme Kohtu menetluses selle põhikirja artikli 53 esimese lõigu ja Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 44 lõike 1 punkti c alusel, peab hagiavalduses sisalduma hagi ese ja lühike ülevaade avalduse aluseks olevatest fakti- ja õigusväidetest. See teave peab olema piisavalt selge ja täpne, et kostja saaks ette valmistada kaitse ja Esimese Astme Kohus lahendada hagi vajadusel ilma täiendava informatsioonita. Et tagada õiguskindlus ja kohtuvõimu hea toimimine, on hagiavalduse vastuvõetavuseks vaja, et peamised faktilised ja õiguslikud asjaolud, millele tuginetakse, tuleneksid vähemalt ülevaatlikult, aga järjekindlalt ja arusaadavalt, hagiavalduse enda tekstist.

79 Nende tingimuste täitmiseks peab ühenduse institutsioonide poolt väidetavalt tekitatud kahju hüvitamise hagi, nagu käesolevaski asjas, sisaldama andmeid, mis võimaldaksid määratleda hageja poolt institutsioonidele etteheidetavat tegevust kui ka põhjuseid, mille alusel ta leiab, et esineb põhjuslik seos selle tegevuse ja väidetavalt talle tekitatud kahju vahel (29. jaanuari 1998. aasta otsus kohtuasjas T-113/96: Dubois et Fils *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 1998, lk II-125, punktid 29 ja 30).

80 Nagu tuleneb hageja argumentatsioonist, väidab ta sisuliselt end olevat kandnud kahju, mis tekkis esiteks ühenduse banaaniimpordi korda muudatuste sisse viimata jätmisest, mis oleksid selle korra viinud VLO määratud tähtajaks kooskõlla WTO lepingutest ühendusele tulenevate kohustustega, ja teiseks teda Ameerika kaubanduslike piirangute eest kaitsvate ühenduse meetmete puudumisest.

81 Vastupidiselt kostjate poolt väidetule sisaldab hagiavaldus seega tõendeid, mis võimaldavad tuvastada hageja poolt kostjatele etteheidetavat tegevust, mida hageja peab oma kahju tekkimise põhjuseks.

82 Muu hulgas tuleneb kostjate poolt esitatud argumentatsioonist hagi põhjendatuse kohta, et kostjad said ühenduse lepinguvälise vastutuse tingimuste osas tõhusalt oma kaitset ette valmistada. Sellest järeldub, et Esimese Astme Kohtul on võimalik käesolev hagi lahendada kõiki toimiku asjaolusid teades ja võistlevuse põhimõtet järgides.

83 Seega tuleb tagasi lükata nõukogu ja komisjoni esitatud vastuväide hagiavalduse mittevastavuse kohta kodukorra artikli 44 lõike 1 punktile c.

Esimese Astme Kohtu pädevus

Poolte argumendid

84 Nõukogu ja komisjon kahtlevad, kas Esimese Astme Kohus on pädev lahendama käesolevat kahju hüvitamise hagi. Täiendav tollimaks kehtestati Ameerika Ühendriikide valitsuse otsusega ja mitte ühenduse institutsiooni aktiga. Euroopa Kohtu pädevus ei saa tekkida üksnes väitest, et kahju tuleneb arvatavasti ühenduse institutsiooni aktist või tegevusetusest.

85 Euroopa Kohus ei saa lahendada ühenduse institutsiooni vastu esitatud kahju hüvitamise hagi, kui väidetava kahju põhjustanud teo pani toime riik iseseisvalt (7. juuli 1987. aasta otsus liidetud kohtuasjades 89/86 ja 91/86: Étoile commerciale ja CNTA *v.* komisjon, EKL 1987, lk 3005, punktid 18–20).

86 Hageja vaidleb vastu, et tema hagi ei ole esitatud mitte Ameerika ametiasutuste tegevuse vastu, vaid hoopis ühenduse tegevuse vastu, mis tingis täiendava maksu vastuvõtmise ja jättis hageja selle eest kaitseta.

Esimese Astme Kohtu hinnang

87 EÜ artikli 235 ja EÜ artikli 288 teise lõigu sätted oma koosmõjus annavad Euroopa Kohtule pädevuse lahendada hagisid, milles nõutakse ühenduse institutsioonide või selle teenistujate poolt ülesannete täitmisel tekitatud kahjude hüvitamist.

88 Antud asjas taotleb hageja kahjude hüvitamist, mida ta kandis nii selle tõttu, et Ameerika Ühendriikide ametiasutused kehtestasid tema kaupadele impordimaksu vastavalt VLO antud loale, mis anti pärast ühenduse banaaniimpordi korra WTO lepingutega vastuolus olevaks tunnistamist, kui ka asjaolu tõttu, et kostjad ei võtnud Ameerika kaubanduslike piirangute vastu ühenduse kaitsemeetmeid.

89 Seega põhineb hagi ühenduse lepinguvälisel vastutusel, mis tuleneb hageja arvates asjaolust, et tema poolt kantud kahju põhjuseks on nõukogu ja komisjoni poolt selliste õigusaktide vastuvõtmine, mis tunnistati VLO poolt WTO lepingutega vastuolus olevateks, ja ühenduse kaitsemeetmete puudumine.

90 Järelikult on Esimese Astme Kohus pädev EÜ artikli 235 ja EÜ artikli 288 teise lõigu alusel lahendama käesolevat kahju hüvitamise nõuet, milles erinevalt eespool punktis 85 komisjoni viidatud kohtuotsuses Étoile commerciale ja CNTA *v.* komisjon esinevast olukorrast ei viidata vastutuse alusena ainult siseriikliku organi otsusele.

91 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldab ühenduse vastutus väidetava kahju tekkimist ühenduse institutsioonide tegevusest. Samas on tegemist sisulise küsimusega, mida peab kontrollima väidetava kahju ja institutsioonide tegevuse vahelise piisavalt vahetu põhjusliku seose kontrollimise raames, ja mis ei võimalda Esimese Astme Kohtu pädevust välistada, kui kahju tekkis väidetavalt ühenduse institutsioonide tegevuse tõttu.

92 Seega tuleb kõrvale lükata nõukogu ja komisjoni argumentatsioon, mis puudutab Esimese Astme Kohtu pädevuse puudumist, ilma et see mõjutaks hinnangut, mis tehakse nõukogu ja komisjoni tegevuse ning väidetava kahju vahelise põhjusliku seose kohta lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimuste täitmise uurimise raames.

93 Neid asjaolusid arvestades tuleb hagi tunnistada vastuvõetavaks.

Sisu

94 Hageja kahju hüvitamise nõue põhineb ühenduse lepinguvälise vastutuse regulatsioonil, mis tuleneb selle organite õigusvastasest tegevusest. Samuti tugineb hageja lepinguvälisele vastutusele, mida ühendus võib kanda isegi sellise tegevuse puudumisel (Esimese Astme Kohtu 28. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-184/95: Dorsch Consult *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 1998, lk II-667, punkt 59, mis jäeti jõusse Euroopa Kohtu 15. juuni 2000. aasta otsusega kohtuasjas C-237/98 P: Dorsch Consult *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 2000, lk I-4549, punktid 19 ja 53).

Ühenduse vastutus oma organite õigusvastase tegevuse eest

95 Esiteks peab meenutama, et — nagu tuleneb väljakujunenud kohrupraktikast — ühenduse lepinguväliselt vastutusele võtmise selle organite õigusvastase tegevuse eest EÜ artikli 288 teise lõigu tähenduses eelduseks on see, et samal ajal esinevad teatavad tingimused, st institutsioonidele etteheidetava tegevuse õigusvastasus, kahju tekkimine ja põhjuslik seos selle tegevuse ja viidatud kahju vahel (29. septembri 1982. aasta otsus kohtuasjas 26/81: Oleifici Mediterranei *v.* EMÜ, EKL 1982, lk 3057, punkt 16; 11. juuli 1996. aasta otsus kohtuasjas T-175/94: International Procurement

Services *v.* komisjon, EKL 1996, lk II-729, punkt 44; 16. oktoobri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-336/94: Efisol *v.* komisjon, EKL 1996, lk II-1343, punkt 30, ja 11. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas T-267/94: Oleifici Italiani *v.* komisjon, EKL 1997, lk II-1239, punkt 20).

96 Kui kas või üks nendest tingimustest ei ole täidetud, tuleb hagi jätta täies ulatuses läbi vaatamata ilma, et oleks vajalik uurida teisi tingimusi (15. septembri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-146/91: KYDEP *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 1994, lk I-4199, punktid 19 ja 81, ja Esimese Astme Kohtu 20. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas T-170/00: Förde-Reederei *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 2002, lk II-515, punkt 37).

97 Ühenduse institutsioonile etteheidetav õigusvastane tegevus peab seisnema üksikisikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selges rikkumises (4. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-352/98 P: Bergaderm ja Goupil *v.* komisjon, EKL 2000, lk I-5291, punkt 42).

98 Otsustav kriteerium, mis võimaldab tuvastada, et see nõue on täidetud, on see, kui asjaomane ühenduse institutsioon on ilmselgelt ja raskelt eiranud oma kaalutlusõiguse piire.

99 Kui institutsiooni kaalutlusõiguse ulatus on väga väike või olematu, võib piisavalt raskeks rikkumiseks pidada lihtsalt ühenduse õiguse rikkumist (12. juuli 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 ja T-225/99: Comafrica ja Dole Fresh Fruit Europe *v.* komisjon, EKL 2001, lk II-1975, punkt 134, ja 10. veebruari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-64/01 ja T-65/01: Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 2004, lk II-521, punkt 71).

100 Hageja kahju hüvitamise nõuet tuleb uurida just nende tähelepanekute valguses.

Poolte argumendid

— Kostjateks olevatele institutsioonidele etteheidetav õigusvastane tegevus

101 Hageja leiab, et jättes ühenduse banaaniimpordi korra WTO lepingutega kooskõlla viimata, tegutses kostja vastuolus GATT 1994 ja GATS-i sätetega ning VLO soovituste ja otsustega.

102 Ühenduse poolt talle WTO lepingutest tulenevate kohustuste täitmata jätmine ei vastanud hageja õiguspärasele ootusele, mis hagejal oli Ameerika Ühendriikidesse turustamise ja investeerimise suhtes tekkinud, ja rikkus õiguskindluse põhimõtet.

103 Ühendus oleks võinud rahastada banaanikaubanduse soodustustingimuste säilitamise poliitikat oma AKV partnerite suhtes kas üldisest eelarvest VLK artikli 22 lõike 2 alusel kokkulepitud kompensatsiooni raames rahastamise kaudu või siis Ameerika Ühendriikide suhtes kehtestatavate vastuabinõude kaudu.

104 Kuid selline AKV banaanitootjate kaitsmiseks tehtavate kulude ülekandmine teistele sektoritele ei olnud ei vajalik ega sobiv. Ühendus oleks pidanud võtma abinõusid, et vältida olukorda, kus hageja peab maksma lõivu ühenduse rahvusvahelisi kohustusi rikkuva otsuse tõttu.

105 Seega riivas ühenduse poliitiline valik proportsionaalsuse põhimõtet ning nii hageja põhiõigust tegeleda kutsetegevusega kui ka tema omandiõigust.

106 Kostjad heidavad hagejale ette, et ta ei ole tõendanud väidetava tegevusetuse laadi ega sisu ega ka seda, kust tulenes tegutsemiskohustus, mida nad rikkusid.

107 WTO liikmed tegutsevad seaduslikult, kui nad VLO tuvastatud meetme kooskõlla viimiseks WTO eeskirjadega taastavad oma vastavate kontsessioonide tasakaalu, mida vaidlusalune meede rikkus, valides ühe VLK poolt pakutud võimalustest.

108 Antud asjas ei olnud ühendusel muud võimalust, kui juhinduda kõikidest oma rahvusvahelistest kohustustest, alustades läbirääkimisi banaanituru ühise korralduse muutmiseks. Need muudatused viidi banaanituru ühisesse korraldusse sisse määrusega nr 216/2001 ja komisjoni 27. veebruari 2001. aasta määrusega (EÜ) nr 395/2001, millega määratakse kindlaks teatavad soovituslikud kogused ja individuaalülemmäärad impordilitsentside väljaandmiseks 2001. aasta teiseks kvartaliks tariifikvoodi raames või tavapäraste AKV-banaanide koguse osana imporditavate banaanide osas (EÜT L 58, lk 11).

109 Õiguspärase ootuse kaitset kohaldatakse üksnes ühenduse õiguse alusel seaduslikult tekkinud olukordadele ja suhetele, mille alla ei kuulu hageja suhted tema Ameerika klientidega. WTO liikmete omavahelised kaubanduslikud kontsessioonid ei anna mingil juhul alust õiguspärasele ootusele alatiseks juurdepääsuks asjaomasele siseriiklikule turule. Ühenduse institutsioonid ei ole hagejale kunagi andnud vähimatki spetsiifilist teavet selle kohta, mil moel ühendus VLO otsusteid ja soovitusi järgib.

110 Jääb mõistetamatuks, kuidas saab proportsionaalsuse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtteid ning hageja õigust tegeleda vabalt oma kutsetegevusega või tema omandiõigust rikkuda eraldiseisvalt WTO eeskirjade mis tahes rikkumisest.

111 Hageja kinnituse kohaselt ei ole ebaproportsionaalne mitte banaaniimpordi kord ise, vaid otsus leppida Ameerika Ühendriikide kontsessioonide peatamisega, kuigi see oli ühenduse jaoks ainus tegutsemisvõimalus.

112 Lõpuks takistas hageja vabadust tegeleda oma majandustegevusega Ameerika Ühendriikide tariifikontsessioonide peatamine ja mitte banaanituru ühise korralduse vastuvõtmine.

— Normide, mida kostjad väidetavalt rikkusid, õiguslik laad

113 Hageja on seisukohal, et kuna GATT-i ja GATS-i eeskirjad, mida rikuti, vähendavad tõkkeid WTO liikmete vahelises kaubanduses ja võimaldavad seega ettevõtjatel vabamalt tegutseda, annavad need eeskirjad üksikisikutele õigusi, nagu seda teevad ka VLO soovitused ja otsused, mis täpsustavad WTO lepingute sisu. Sama kehtib ka õiguspärase ootuse kaitse, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtete kohta ning hageja õiguse tegeleda vabalt kutsetegevusega ja tema omandiõiguse kohta.

114 Euroopa Kohus võib ühenduse õigusakti õiguspärasust WTO lepingute suhtes kontrollida siis, kui ühendus on soovinud, nagu käesolevas asjas, rakendada WTO-ga seoses võetud erikohustust.

115 Kostjad on vastu sellele, et ühenduse institutsiooni akti või tegevusetuse, mis tuleneb selle institutsiooni organite otsustest ja Euroopa Kohtu kohtupraktikast, õigusvastasuse tõendamiseks tuginetakse WTO eeskirjadele või VLO soovitustele.

116 Küsimus, kas GATT-i ja GATS-i sätted võivad anda üksikisikutele õigusi, ei ole seega oluline, kuna hageja ei saa nendele õigustele tugineda.

117 Lisaks sellele ei saa VLO otsus omada ühenduse õiguskorras ulatuslikumat mõju kui WTO lepingu sätted, millel see põhineb.

— Väidetavate rikkumiste raskus

118 Hageja leiab, et WTO lepingud määratlevad ühendusele banaaniimpordi korra kohandamiseks antud valikute piirid, mida ühendus on selgelt ületanud. WTO eeskirjade rikkumise pikaajalisus ja korduvus annavad tunnistust ühenduse kaalutlusõigusele kehtestatud piiride ilmsest ja raskest rikkumisest.

119 Sellest järeldub, et hageja õiguspärast ootust, proportsionaalsuse põhimõtet ning hageja õigust tegeleda vabalt oma kutsetegevusega ja tema omandiõigust on rikutud ilmselt ja raskelt.

120 Nõukogu ja komisjon leiavad, et otsustades lahendada vaidlus uue banaanituru ühise korralduse vastuvõtmise teel, ei ole nad oma kaalutlusõiguse piire ilmselt ja raskelt ületanud.

121 WTO liige ei ole kohustatud vaekogu või apellatsioonikogu järeldusi kohaldama *stricto sensu,* vaid ta võib need ellu viia erinevate lahenduste kaudu.

122 Vaekogu, kes leidis VLK artikli 21 lõike 5 alusel, et määrustega nr 1637/98 ja nr 2362/98 kehtestatud banaaniimpordi korra teatavate aspektide osas esineb vastuolu, pakkus nende kooskõlla viimiseks kolme lahendust, mis tõendab ühenduse kaalutlusõiguse ulatust ja korra, mis oleks kooskõlas WTO eeskirjadega, väljatöötamise keerukust.

123 Kuna ühendus ei saa vastutada suveräänse kolmanda riigi õigusaktide eest, ei saa tema suhtes sedastada proportsionaalsuse ja õiguspärase ootuse põhimõtete ega ka õiguse tegeleda majandustegevusega rasket rikkumist.

124 Kahju hüvitamise hagide võimalikkus ei tohi takistada seadusandliku funktsiooni teostamist iga kord, kui ühenduse üldise huvi tõttu tuleb võtta normatiivseid meetmeid, mis võivad kahjustada üksikisikute huve (5. märtsi 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-46/93 ja C-48/93: Brasserie du pêcheur ja Factortame, EKL 1996, lk I-1029, punkt 45).

Esimese Astme Kohtu hinnang

— Esialgne küsimus WTO eeskirjadele tuginemise võimalikkusest

125 Enne, kui uurida ühenduse institutsioonide tegevuse õiguspärasust, tuleb lahendada küsimus, kas WTO lepingud tekitavad Euroopa Kohtu jurisdiktsiooni alla kuuluvatele isikutele õiguse nendele lepingutele õiguslikult tugineda, et vaidlustada ühenduse õigusakti kehtivust, eeldades, et VLO on tunnistanud, et nii see õigusakt kui ka selle alusel ühenduse poolt WTO eeskirjadega kooskõlla viimise eesmärgil vastu võetud õigusakt on WTO eeskirjadega vastuolus.

126 Väites, et kostjad on tegutsenud vastuolus WTO eeskirjadega, tugineb hageja *pacta sunt servanda* põhimõttele, mis esineb nii mitmetes õigusnormides, mille järgimine on ühenduse institutsioonidele oma ülesannete teostamisel kohustuslik, kui ka iga õiguskorra ja eelkõige rahvusvahelise õiguskorra aluspõhimõtetes (16. juuni 1998. aasta otsus kohtuasjas C-162/96: Racke, EKL 1998, lk I-3655, punkt 49).

127 Samas ei saa antud asjas kostjatele vastu väites *pacta sunt servanda* põhimõttest lähtuda, kuna väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei kuulu WTO lepingud oma iseloomu ja ülesehituse tõttu põhimõtteliselt nende normide hulka, mille suhtes Euroopa Kohus kontrollib ühenduse institutsioonide tegevuse õiguspärasust (23. novembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-149/96: Portugal *v.* nõukogu, EKL 1999, lk I-8395, punkt 47; 2. mai 2001. aasta määrus kohtuasjas C-307/99: OGT Fruchthandelsgesellschaft, EKL 2001, lk I-3159, punkt 24; 12. märtsi 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-27/00 ja C-122/00: Omega Air jt, EKL 2002, lk I-2569, punkt 93; 9. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-76/00 P: Petrotub ja Republica *v.* nõukogu, EKL 2003, lk I-79, punkt 53, ja 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-93/02 P: Biret International *v.* nõukogu, EKL 2003, lk I-10497, punkt 52).

128 Esiteks põhineb WTO asutamisleping vastastikkuse ja vastastikuste eeliste baasil, mis eristab seda lepingutest, mida ühendus on sõlminud kolmandate riikidega, mis kehtestavad kohustuste teatava asümmeetria. On selge, et mõned ühenduse kõige olulisemad kaubanduspartnerid ei loe WTO lepinguid normide hulka, mille suhtes nende kohtuorganid kontrollivad siseriikliku õiguse õiguspärasust. Ühenduse institutsioonide tegevuse õiguspärasuse kontrollimine nende normide suhtes võiks viia WTO eeskirjade ebaühtlase kohaldamiseni, võttes ühenduse täitev- või seadusandlikelt organitelt tegevusvabaduse, mis on ühenduse kaubanduspartnerite sarnastel organitel (eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus Portugal *v.* nõukogu, punktid 42–46).

129 Teiseks, pannes kohtuorganitele kohustuse mitte kohaldada siseriikliku õiguse eeskirju, mis on vastuolus WTO lepingutega, võetakse selle tagajärjel lepingu poolte täitev- või seadusandlikelt organitelt VLK artiklis 22 sätestatud võimalus leida kas või ajutisi lahendusi, milles on kokku lepitud eesmärgiga jõuda mõlemale poolele vastuvõetava kompensatsioonini (eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus Portugal *v.* nõukogu, punktid 39 ja 40).

130 Sellest tuleneb, et WTO lepingute võimalik rikkumine kostjateks olevate institutsioonide poolt ei too põhimõtteliselt kaasa ühenduse lepinguvälist vastutust (20. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas T-18/99: Cordis *v.* komisjon, EKL 2001, lk II-913, punkt 51; otsus kohtuasjas T-30/99: Bocchi Food Trade International *v.* komisjon, EKL 2001, lk II-943, punkt 56, ja otsus kohtuasjas T-52/99: T. Port *v.* komisjon, EKL 2001, lk II-981, punkt 51).

131 Üksnes eeldusel, et ühendus on soovinud rakendada WTO raames võetud erikohustust, või olukorras, kus ühenduse õigusakt viitab selgelt WTO lepingute konkreetsetele sätetele, lasub Esimese Astme Kohtul kohustus kontrollida kostjateks olevate institutsioonide tegevuse õiguspärasust WTO eeskirjade suhtes (vt GATT 1947 osas 22. juuni 1989. aasta otsus kohtuasjas 70/87: Fediol *v.* komisjon,

EKL 1989, lk 1781, punktid 19–22, ja 7. mai 1991. aasta otsus kohtuasjas C-69/89: Nakajima *v.* nõukogu, EKL 1991, lk I-2069, punkt 31, ning WTO lepingute osas eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus Portugal *v.* nõukogu, punkt 49, ja eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus Biret International *v.* nõukogu, punkt 53).

132 Isegi VLO otsuse puhul, millega tuvastatakse liikme võetud meetmete vastuolu WTO eeskirjadega, ei leia antud asjas kohaldamist kumbki nendest kahest erandist.

— Erand, mis tuleneb soovist kohaldada seoses WTO-ga võetud erikohustust

133 Kohustudes pärast VLO 25. septembri 1997. aasta otsuse vastuvõtmist viima oma normid kooskõlla WTO eeskirjadega, ei soovinud ühendus seoses WTO-ga võtta erikohustust, mis õigustaks erandit põhimõttest, et WTO eeskirjadele Euroopa Kohtus tugineda ei saa ja lubaks Euroopa Kohtul kontrollida ühenduse institutsioonide tegevuse õiguspärasust nende eeskirjade suhtes.

134 Tõsiasi on, et GATT 1947-ga võrreldes tugevdas VLK vaidluste lahendamise mehhanismi, seda eelkõige vaekogude ettekannete vastuvõtmise osas.

135 Nii rõhutab VLK artikli 3 lõige 7, et vaidluste lahendamise mehhanismi esmane eesmärk on tavaliselt nende meetmete kõrvaldamine, mille suhtes on tuvastatud vastuolu WTO lepingute sätetega. Samamoodi eelistab VLK artikli 22 lõige 1 meetme WTO lepingutega kooskõlla viimise soovituse täielikku rakendamist.

136 Lisaks sellele tunnustavad vastavalt VLK artikli 17 lõikele 14 vaidluspooled VLO poolt heaks kiidetud apellatsioonikogu ettekannet tingimusteta. Lõpuks täpsustab artikli 22 lõige 7, et vaidluspooled aktsepteerivad kontsessioonide peatamistaset kindlaks määravat vahekohtuniku otsust.

137 See ei tähenda muud, kui et VLK peab vaidluspoolteks olevate WTO liikmete vahelisi läbirääkimisi igal juhul oluliseks (eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus Portugal *v.* nõukogu, punktid 36–40).

138 VLK annab seega asjassepuutuvale WTO liikmele mitmeid võimalusi rakendada VLO soovitust või otsust, mis loeb meetme WTO eeskirjadega vastuolus olevaks.

139 Kui vastuolus oleva meetme viivitamata kõrvaldamine ei ole teostatav, näeb VLK artikli 3 lõige 7 ette võimaluse ajutise vahendina kuni vastuolus oleva meetme kõrvaldamiseni anda kahjustatud liikmele kompensatsiooni või lubada kontsessioonide või muude kohustuste kohaldamise peatamist (vt eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus Portugal *v.* nõukogu, punkt 37).

140 Vastavalt VLK artikli 22 lõikele 2, kui asjaomane WTO liige ei täida oma kohustust rakendada VLO soovitusi ja otsuseid talle selleks määratud ajavahemiku jooksul, peab see liige, kui nii nõutakse, ja mitte hiljem kui selleks ettenähtud ajavahemikul, alustama kaebava liikmega läbirääkimisi eesmärgiga leida vastastikku vastuvõetav kompensatsioon.

141 Kui pärast VLK artikli 21 lõikes 3 WTO eeskirjade täitmiseks ette nähtud põhjendatud ajavahemiku möödumist ei jõuta 20 päeva jooksul kokkuleppele rahuldava kompensatsiooni suhtes, võib kaebav pool taotleda VLO-lt luba peatada nimetatud liikme suhtes kontsessioonide või WTO lepingute järgsete muude kohustuste kohaldamine.

142 Isegi vastuolus olevaks kuulutatud meetme WTO lepingutega kooskõlla viimiseks määratud ajavahemiku möödumisel ja pärast kompensatsioonimeetmete või kontsessioonide peatamise lubamist ja vastuvõtmist VLK artikli 22 lõike 6 alusel jääb vaidluspoolte vahelistele läbirääkimistele igal juhul oluline roll.

143 Nii rõhutab VLK artikli 22 lõige 8 kontsessioonide või muude kohustuste peatamise ajutist iseloomu ja lubab seda kohaldada ainult „seni, kuni on kõrvaldatud meede, mis leitakse loendilepinguga vastuolus olevat, või kui liige, kes peab soovitusi või otsuseid rakendama, pakub lahenduse eeliste tühistamisele või vähendamisele, või kui on leitud vastastikku rahuldav lahendus".

144 Sama säte näeb veel ette, et vastavalt artikli 21 lõikele 6 jätkab VLO järelevalvet vastuvõetud soovituste või otsuste rakendamise üle.

145 Juhul kui on lahkarvamusi VLO soovituste ja otsuste täitmiseks võetud meetmete kooskõlast, näeb VLK artikli 21 lõige 5 ette, et vaidlus tuleb lahendada „vaidluslahendusmenetluse abil", mis sisaldab ka kokkulepitud lahenduse otsimist poolte poolt.

146 VLO poolt ühendusele määratud tähtaja lõppemine banaaniimpordi kooskõlla viimiseks VLO 25. septembri 1997. aasta otsusega ning 9. aprilli 1999. aasta otsus, millega VLO vahekohtunikud üheselt tuvastasid määrustega nr 1637/98 ja nr 2362/98 kehtestatud uue banaaniimpordi meetme vastuolu, ei ammendanud VLK poolt võimaldatud vaidluste lahendamise viise.

147 Selles osas võib Euroopa Kohtu kontroll kostjateks olevate institutsioonide tegevuse vastavuse üle WTO lepingutega nõrgendada ühenduse läbirääkijate positsiooni vaidlusele vastastikku vastuvõetava lahenduse otsimisel ja WTO eeskirjade täitmisel.

148 Pannes kohtuorganitele kohustuse mitte kohaldada siseriikliku õiguse eeskirju, mis on vastuolus WTO lepingutega, võetakse lepinguosaliste täitev- või seadusandlikelt organitelt VLK artiklis 22 sätestatud võimalus leida kas või ajutisi läbiräägitud lahendusi (eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus Portugal *v.* nõukogu, punkt 40).

149 Lisaks sellele, muutes banaaniimpordi korda uuesti määrusega nr 216/2001, püüdis nõukogu kooskõlastada erinevaid erisuunalisi eesmärke. Nii toob määruse nr 216/2001 preambuli 1. põhjendus esile, et toimusid arvukad ja tihedad kontaktid selleks, et eelkõige „võtta arvesse vaekogu järeldusi", ja 2. põhjendus esile, et kavandatud uus impordikord võimaldab kõige paremini tagada nii „ühtse [banaani] turukorralduse eesmärkide saavutamist ühenduse toodangu ja tarbijate nõudluse osas" kui ka „vastavust rahvusvahelise kaubanduse eeskirjadele".

150 Ameerika Ühendriigid nõustusid vastavalt 11. aprillil 2001 sõlmitud käsitusleppele peatama ajutiselt oma täiendava tollimaksu nõudmise kahtlemata vastukaaluks ühenduse kohustusele seada banaaniimpordile enne 1. jaanuari 2006 sisse üksnes tariifne kord.

151 Euroopa Kohtu sekkumine, mis seisneb kostjateks olevate institutsioonide tegevuse WTO reeglitele vastavuse kontrollimises hageja kantud kahju hüvitamiseks võiks aga eeltoodud tulemuse saavutamist ohustada.

152 Selles suhtes peab märkima, nagu seda selgelt rõhutasid Ameerika Ühendriigid, et 11. aprilli 2001. aasta käsituslepe ei kujuta endast iseenesest vastastikuse kokkuleppe teel saavutatud lahendust VLK artikli 3 lõike 6 tähenduses, ja et VLO soovituste ja otsuste ühenduse poolse rakendamise küsimus oli 12. juulil 2001, st pärast käesoleva menetluse algatamist, endiselt VLO koosoleku päevakorras.

153 Sellest johtub, et muutes vaidlusaluste banaanide ühenduse impordikorda, ei soovinud kostjateks olevad institutsioonid täita WTO lepingutest tulenevaid erikohustusi, millega vastuolus olevaks VLO nimetatud korra tunnistas.

154 Antud juhul peab selles suhtes märkima, nagu tuleneb määruse nr 1637/98 põhjendustest, et nõukogu, osaliselt tuginedes VLK poolt määratletud vaidluste lahendamise erinevatele viisidele, soovis sobitada ühenduse rahvusvahelisi kohustusi, mis võeti nii seoses WTO-ga kui ka otsestes suhetes teiste neljandale Lomé

konventsioonile allakirjutanutega, kaitstes sealhulgas banaanituru ühise korralduse eesmärke.

155 Seda kavatsust kinnitab määruse nr 404/93, mida on muudetud määrusega nr 1637/98, artikli 20 punkt e. Osas, millega see säte täpsustab, et komisjonil on määruse nr 404/93 IV jaotise, mis puudutab banaanidega kauplemise korda kolmandate riikidega, kohaldamiseks antud õigus võtta vastu sätteid, mis hõlmavad vajalikke meetmeid tagamaks kohustuste täitmist, mis tulenevad ühenduse poolt EÜ artikli 300 alusel sõlmitud lepingutest, katab see kõiki konventsioonidest tulenevaid kohustusi nende kogumis, eelistamata ühenduse poolt seoses WTO-ga võetud kohustusi.

156 Lisaks sellele jättis ühenduse seadusandja määruse nr 1637/98 9. põhjenduses endale võimaluse selle õigusakti toimimine piisava katseperioodi lõppedes läbi vaadata.

— Erand, mis põhineb selgel viitel WTO lepingute konkreetsetele sätetele

157 Banaanituru ühine korraldus kujul, nagu see kehtestati määrusega nr 404/93 ja nagu seda on hiljem muudetud, ei viita selgelt WTO lepingute konkreetsetele sätetele (vt selle kohta eespool punktis 127 viidatud kohtumäärus OGT Fruchthandelsgesellschaft, punkt 28).

158 Täpsemalt vaadatuna ei tulene banaaniimpordi korda muutvate erinevate määruste preambulitest, et ühenduse seadusandja peaks viitama WTO lepingute konkreetsetele sätetele, kui ta soovib seda korda nende lepingutega kooskõlla viia.

159 Nii ei sisaldagi määrus nr 2362/98 ühtegi selget viidet WTO lepingute konkreetsetele sätetele (eespool punktis 130 viidatud kohtuotsus Cordis *v.* komisjon, punkt 59; eespool punktis 130 viidatud kohtuotsus Bocchi Food Trade International *v.* komisjon, punkt 64, ja eespool punktis 130 viidatud kohtuotsus T. Port *v.* komisjon, punkt 59).

160 Sellest järeldub, vaatamata VLO poolsele vastuolu tuvastamisele, et WTO eeskirjad ei ole antud ajas ei erikohustuste tõttu, mida komisjon kavatses rakendada, ega selge viite tõttu konkreetsetele sätetele, käsitletavad õigusnormidena, mille suhtes võib institutsioonide tegevuse õiguspärasust hinnata.

161 Eelnevast arutluskäigust tuleneb, et hageja ei saa kahju hüvitamise nõudes tulemuslikult väita, et nõukogule ja komisjonile etteheidetud tegevus on WTO eeskirjadega vastuolus.

162 Hageja vastuväited, mis tulenevad õiguspärase ootuse kaitse, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumisest ning omandiõiguse ja õiguse tegeleda

vabalt majandustegevusega rikkumisest, põhinevad kõik eeldusel, et kostjateks olevate institutsioonide tegevus on vastuolus WTO eeskirjadega.

163 Kuna nende eeskirjade suhtes Euroopa Kohus ühenduse institutsioonide tegevuse õiguspärasust ei kontrolli, tuleb need väited järelikult ka tagasi lükata.

164 Sellest tuleneb, et kostjateks olevate institutsioonide tegevust ei saa pidada õigusvastaseks ja et puudub vajadus uurida hageja argumente, mis puudutavad väidetavalt rikutud normide ja põhimõtete juriidilist laadi ja nende rikkumiste väidetavat raskust.

165 Lõpuks: hageja ei ole tõendanud, millist laadi ja mille alusel oleks tema kasuks tulnud rakendada kaitsemeetmeid, mille vastuvõtmata jätmises ta kostjateks olevaid institutsioone süüdistab.

166 Ühenduse institutsioonide tegevusetuse tõttu võib ühenduse vastutus tekkida üksnes siis, kui institutsioonid on rikkunud ühenduse õigusnormist tulenevat seaduslikku tegutsemiskohustust (eespool punktis 79 viidatud kohtuotsus Dubois et Fils *v.* nõukogu ja komisjon, punkt 56).

167 Kuna kostjateks olevate institutsioonide tegevuse õigusvastasus ei ole tõendatud, ei

ole täidetud üks kolmest kohustuslikust tingimusest ühenduse lepinguvälise vastutuse tekkimiseks tema organite õigusvastase tegevuse eest.

168 Neid tingimusi arvestades tuleb hageja kahju hüvitamise nõue, mis põhineb sellisel vastutusel, tagasi lükata ilma, et selle raames oleks vaja uurida, kas on täidetud teised kaks tingimust, mis puudutavad vastavalt väidetava kahju tekkimist ja põhjuslikku seost selle tegevuse ja viidatud kahju vahel (9. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-257/98 P: Lucaccioni *v.* komisjon, EKL 1999, lk I-5251, punkt 14, ja 24. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas T-220/96: EVO *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 2002, lk II-2265, punkt 39).

Ühenduse vastutus tema organite õigusvastase tegevuse puudumisel

Ühenduse lepinguvälise vastutuse põhimõte tema organite õigusvastase tegevuse puudumisel

— Poolte argumendid

169 Hageja leiab sisuliselt, et poliitiline valik, mille ühendus langetas banaanisektori ettevõtjate kasuks tingis õigussubjektide ebavõrdsuse avalik-õiguslike koormiste suhtes, ja seda teatavat liiki ühenduse ettevõtjate kahjuks, kelle suhtes Ameerika kehtestatud täiendav maks oli ebaproportsionaalne, mõjudes negatiivselt nende impordile Ühendriikidesse.

170 Kostjateks olevad institutsioonid märgivad sisuliselt, et Euroopa Kohus ei ole ühenduse lepinguvälist vastutust tema organite õigusvastase teo puudumisel veel

kunagi kohaldanud ja et selle vastutuse tekkimise tingimused ei ole igal juhul antud asjas täidetud.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

171 Kui — nagu antud asjas — ühenduse institutsioonidele süüks pandava tegevuse õigusvastasus ei ole tõendatud, ei tähenda see, et ettevõtjad, kes peavad oma majandustegevuse iseloomu tõttu kandma ebaproportsionaalseid kohustusi, mis tulenevad eksporditurgudele juurdepääsu piiramisest, ei saaks mingil juhul ühenduse lepinguvälise vastutuse alusel kompensatsiooni nõuda (vt selle kohta 29. septembri 1987. aasta otsus kohtuasjas 81/86: De Boer Buizen *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 1987, lk 3677, punkt 17).

172 EÜ artikli 288 teine lõik sätestab aluse kohustusele, mille kohaselt heastab ühendus oma institutsioonide poolt tekitatud kahjud „vastavalt liikmesriikide seaduste ühistele üldprintsiipidele", piiramata järelikult nende printsiipide ulatust ainult ühenduse lepinguvälise vastutuse regulatsiooniga nimetatud institutsioonide õigusvastase tegevuse eest.

173 Lepinguvälist kahju puudutavad siseriiklikud seadused lubavad kindlates valdkondades ja eri viisil, olgugi et erinevas ulatuses, üksikisikutel nõuda kohtu kaudu teatava kahju hüvitamist isegi juhul, kui kahju tekitaja ei ole käitunud õigusvastaselt.

174 Eeldades, et kahju on tekitatud ühenduse institutsioonide tegevusega, mille õigusvastasus ei ole tõendatud, võib ühenduse lepinguvälist vastutust kohaldada siis, kui täidetud on kõik kohustuslikud tingimused: kahju tekkimine, põhjuslik seos kahju tekkimise ja ühenduse institutsioonide tegevuse vahel ning asjaomase kahju ebatavaline ja eriline iseloom (vt eespool punktis 94 viidatud kohtuotsus Dorsch Consult *v.* nõukogu ja komisjon, punkt 19).

175 Seega tuleb uurida, kas antud asjas on need kolm tingimust täidetud.

Tegeliku ja kindlaksmääratava kahju tekkimine

— Poolte argumendid

176 Hageja toob välja suure kahju, mida ta on kandnud seoses investeeringutega Ameerika turule, hüvitise maksmisega Ameerika edasimüüjale, õigusabikuludega ja makstud imporditollimaksudega.

177 Ühenduse õigusvastane tegevus tekitas hagejale ka olulise tulude puudujäägi, kuna teatud lepingud lõpetati ja vähenes tema müük, võrreldes enne Ameerika sanktsioonide sisseseadmist planeerituga.

178 Kostjaks olevad institutsioonid vaidlevad hagejale vastu, et ta ei ole esitanud ühtegi objektiivselt kontrollitavat tõendit, mis kinnitaks tema olemasoleva tegevuse ja tulude vähenemist.

179 Hageja ei ole tõendanud, et tal ei olnud võimalik oma kahju kompenseerida näiteks kaupade hinna tõstmisega või ekspordipoliitika ümbersuunamisega. Mingit selgitust ei ole esitatud meetmete kohta, mida ta oleks võinud võtta, et kahju ulatust vähendada.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

180 Nõukogu ja komisjon ei vaidlusta põhimõtteliselt kahju tegelikkust ja kindlaksmääratavust, mida hageja kandis seoses Ameerika täiendava tollimaksu kehtestamisega ühenduse päritoluga kastide, kohvrite ja kokkuvolditavate karpide impordile.

181 Heites hagejale ette seda, et ta ei tõendanud võimatust kompenseerida oma kahju hindade tõstmisega või ekspordipoliitika ümbersuunamisega ja et ta ei esitanud mingit selgitust meetmete kohta, mida ta võis võtta, et kahju ulatust piirata, tunnistavad kostjad kaudselt, et hageja pidi tingimata taluma vähemalt kaubanduslikku kahju, mis tulenes kaupade vaieldamatust kallinemisest, mille Ameerika turul tingis Ameerika väärtuselise imporditollimaksu ootamatu 100%-line tõstmine.

182 Lisaks kinnitavad komisjoni esitatud statistilised andmed hageja väiteid, kuna need tõendavad kahtlematult ühenduse päritoluga kastide, kohvrite ja kokkuvolditavate karpide Ameerika Ühendriikidesse impordi koguväärtuse tuntavat langust.

183 Selles osas leiab Esimese Astme Kohus, et hageja kantud kahju tegelikkuse ja kindlaksmääratavuse tingimus on täidetud.

Kantud kahju ja kostjateks olevate institutsioonide tegevuse vaheline põhjuslik seos

— Poolte argumendid

184 Hageja leiab, et Ameerika imporditollimaksu tõstmine tuleneb otseselt kostjateks olevate institutsioonide tegevusest, kuna Ameerika Ühendriigid kasutasid pelgalt neile WTO lepingutega antud õigust.

185 Kuna nõukogu ja komisjon olid oma tegevuse tagajärgedest teadlikud, ei saa nad väita, et Ameerika täiendav maks ei olnud selle tegevuse objektiivne ja eeldatav tagajärg.

186 Samuti ei ole küsimus selles, kas Ameerika Ühendriigid olid või ei olnud kohustatud täiendavat maksu kehtestama või said selle kehtestamise viisi ise valida, vaid üksnes selles, et tuleb kindlaks teha, kas institutsioonide tegevus viis Ühendriigid nende meetmete kehtestamiseni ja lõi nende vastuvõtmiseks vajalikud tingimused. Ameerika Ühendriikide otsustada jäetud küsimused ei ole seega piisavad, et tuvastada põhjusliku seose puudumine.

187 Kostjad meenutavad, et ühenduse lepinguväline vastutus ei saa olla aluseks mis tahes kahjuliku tagajärje heastamise nõudele, isegi kui see on ühenduse institutsioonide tegevusega kauges seoses.

188 Ameerika tollimaksude tõstmise ja ühenduse tegevuse vahepeal tegi mitmeid otsuseid VLO ning Ameerika Ühendriigid võtsid vastu sõltumatuid ja ühepoolseid otsuseid. Teiste sõnadega: Ameerika Ühendriikide tegevus ei olnud objektiivselt eeldatav ühenduse eelnenud tegevuse tagajärg.

189 Millestki ei ilmnenud, et Ameerika valitsus reageerib vaekogu ettekannetele täiendava maksu kehtestamisega. Ameerika Ühendriigid taotlesid kontsessioonide peatamiseks luba isegi enne, kui lõplikult oli tuvastatud määruste nr 1637/98 ja nr 2362/98 vastuolu.

190 Ameerika valitsus otsustas hageja kaupade suhtes täiendava maksu kehtestada täiesti iseseisvalt, ilma et ühendusel oleks olnud võimalik tema valikut mõjutada. Samamoodi kinnitas Ameerika valitsus omal vabal valikul Ameerika Ühendriikide poolt kohaldatavate maksude määra.

191 Isegi juhul, kui Ameerika Ühendriikide kontsessioonide peatamist oleks saanud ette näha, ei oleks olnud mingil juhul eeldatav, Euroopa Kohtu kohtupraktika seisukohast, et Ameerika Ühendriigid valivad oma täiendava impordimaksu objektiks just hageja kaubad.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

192 Liikmesriikide seaduste ühiseid printsiipe, millele viitab EÜ artikli 288 teine lõik, ei saa olla alus väitele, et ühendus on kohustatud heastama kõik oma organite tegevuse ja selle tegevusega kaudses seoses olevad kahjulikud tagajärjed (vt analoogia korras 4. oktoobri 1979. aasta otsus liidetud kohtuasjades 64/76 ja 113/76, 167/78 ja 239/78, 27/79, 28/79 ja 45/79: Dumortier jt *v.* nõukogu, EKL 1979, lk 3091, punkt 21, ja 30. jaanuari 1992. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-363/88 ja C-364/88: Finsider jt *v.* komisjon, EKL 1992, lk I-359, punkt 25; Esimese Astme Kohtu 12. detsembri 2000. aasta määrus kohtuasjas T-201/99: Royal Olympic Cruises jt *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 2000, lk II-4005, punkt 26).

193 EÜ artikli 288 teises lõigus nõutud põhjusliku seose tingimus eeldab piisavalt otsest põhjuslikku seost ühenduse institutsioonide tegevuse ja tekkinud kahju vahel (eespool punktis 192 viidatud kohtuotsus Dumortier jt *v.* nõukogu, punkt 21; Esimese Astme Kohtu 24. oktoobri 2000. aasta otsus kohtuasjas T-178/98: Fresh Marine *v.* komisjon, EKL 2000, lk II-3331, punkt 118, mis jäeti jõusse Euroopa Kohtu 10. juuli 2003. aasta otsusega kohtuasjas C-472/00 P: komisjon *v.* Fresh Marine, EKL 2003, lk I-7541).

194 Mõistagi on tõsi, et Ameerika Ühendriikide taotlusel VLO lihtsalt lubas, selleks Ühendriike kohustamata, kontsessioonid maksude tõstmise teel peatada, tõkestades nii ühenduse päritoluga kaupade importi. Isegi pärast selle loa saamist säilis Ameerika valitsusel vabadus järgida eeskirju ning alustada ühendusega vaidlust, vastuabinõu kohaldamist tema suhtes lõpetamata.

195 Ameerika administratsiooni diskretsiooniõiguse raames tehtud valik oli ka see, et ta esiteks otsustas täiendava tollimaksuga maksustada ühendusest pärinevad kastid, kohvrid ja kokkuvolditavad karbid, olles teatud ühenduse liikmesriikidest pärit nimetatud kaubad sellest maksust vabastanud ja teiseks, et ta kinnitas täiendava imporditollimaksu määraks 100% maksustatavate kaupade hinnast.

196 Seega ei oleks Ameerika Ühendriigid vaidlusaluse banaanide ühenduse impordikorra puudumisel ja juhul, kui VLO ei oleks võtnud eelnevat seisukohta, et see kord on WTO eeskirjadega vastuolus, saanud VLO-lt ei taotleda ega saada luba peatada oma tariifikontsessioonid ühenduse päritoluga kaupadele ulatuses, mis vastaks vaidlusaluse ühenduse korra jõusse jätmisest tulenevate eeliste tühistamise või vähendamise tasemele.

197 Võttes aluseks just kahju summa, mida Ameerika majandus kandis WTO eeskirjadega vastuolus olevaks tunnistatud ühenduse banaaniimpordikorra tõttu, määras VLO kindlaks kaubavahetuse väärtuse, mille ulatuses lubati Ameerika administratsioonil ühenduse suhtes tariifikontsessioonid peatada.

198 Nendes tingimustes tuleb ühenduse suhtes kontsessioonide peatamist täiendava imporditollimaksu kehtestamise teel mõista kui tagajärge, mis ühenduse poolt heaks

kiidetud WTO vaidluste lahendamise süsteemi tavapärase ja etteaimatava kohaldamise käigus tuleneb objektiivselt sellest, et kostjateks olevad institutsioonid jätsid jõusse WTO lepingutega vastuolus oleva banaaniimpordi korra.

199 Ameerika Ühendriikide ühepoolne otsus kehtestada ühenduse päritoluga kastide, kohvrite ja kokkuvolditavate karpide impordile täiendav tollimaks ei anna alust väita, et puudub põhjuslik seos kahju, mida see täiendav maks hagejale tekitas, ja vaidlusaluste banaanide importimise korra kostjatepoolse jõusse jätmise vahel.

200 Kostjateks olevate institutsioonide tegevus tõi tingimata kaasa vastuabinõu kehtestamise Ameerika administratsiooni poolt vastavalt VLK poolt sisse seatud ja ühenduse poolt heaks kiidetud protseduuridele, mistõttu tuleb seda tegevust vaadelda kui hageja poolt pärast Ameerika täiendava tollimaksu kehtestamist kantud kahju otsustavat põhjust.

201 Juba enne, kui VLO lubas 19. aprillil 1999 Ameerika Ühendriikidel täiendavat impordimaksu nõuda, olid kostjateks olevad institutsioonid Ameerika võimalikest vastuabinõudest teadlikud.

202 Alates 10. novembrist 1998 olid Ameerika Ühendriigid avaldanud esialgse nimekirja ühenduse päritoluga kaupadest, mida nad kavatsesid täiendava imporditollimaksuga maksustada ja mille kohta nad 21. detsembril 1998 kinnitasid, et peatselt hakatakse 100%-list määra kohaldama.

203 Alates 3. märtsist 1999, mil ühenduse eksportijatele kehtestati kohustus esitada pangagarantii, mis kataks 100% imporditavate kaupade väärtusest, ei saanud kostjad enam kahelda Ameerika Ühendriikide kavatsuses täiendav tollimaks kehtestada. Mingit kahtlust ei saanud enam olla pärast eriesindaja 9. aprilli 1999. aasta pressiteadet, milles avaldati täiendava tollimaksuga maksustatavate kaupade nimekiri.

204 Seega tuleb tunnistada, et esineb nõutud otsene põhjuslik seos ühelt poolt kostjateks olevate institutsioonide ühenduse banaaniimpordi alase tegevuse ja teiselt poolt Ameerika täiendava tollimaksu kehtestamise tõttu hageja poolt kantud kahju vahel.

Kahju ebatavaline ja eriline olemus

— Poolte argumendid

205 Hageja tõstab esile, et Euroopa Kohus on juba tunnustanud ühenduse kohustust näha ette sobiv kompensatsioon, kui teatud liiki ettevõtjad peavad — nagu antud asjas — taluma ebaproportsionaalseid kohustusi, mis tulenevad ühenduse ja kolmanda riigi vahelise kaubanduskokkuleppe rakendamisest (eespool punktis 171 viidatud kohtuotsus De Boer Buizen *v.* nõukogu ja komisjon, punkt 17).

206 Sama kehtib ka siis, kui üksikisik peab üldistes huvides taluma kohustust, mida ta tavapäraselt kandma ei peaks (24. juuni 1986. aasta otsus kohtuasjas 267/82: Développement ja Clemessy *v.* komisjon, EKL 1986, lk 1907), ning mis tekitab ebatavalist ja erilist kahju (13. juuni 1972. aasta otsus liidetud kohtuasjades 9/71 ja 11/71: Compagnie d'approvisionnement ja Grands Moulins de Paris *v.* komisjon, EKL 1972, lk 391, punktid 45 ja 46; 6. detsembri 1984. aasta otsus kohtuasjas 59/83: Biovilac *v.* EMÜ, EKL 1984, lk 4057, ja eespool punktis 94 viidatud 15. juuni 2000. aasta kohtuotsus Dorsch Consult *v.* nõukogu ja komisjon, punkt 18).

207 Kostjad vaidlevad sisuliselt vastu, et kaubandusriske, mis ühenduse eksportijaid endale võtavad, võib pidada WTO süsteemi juurde kuuluvaiks ja et puudub eriline põhjus, miks ühendus ise peaks neid riske kandma. Lisaks sellele peab kahju puudutama teatud kindlaksmääratavat gruppi ettevõtjaid.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

208 Mis puudutab kahjusid, mida ettevõtjad ühenduse institutsioonide tegevuse tõttu võivad kanda, siis on kahju esiteks ebatavaline siis, kui see ületab asjaomase sektori tegevusala juurde kuuluvate majandusriskide piire, ja teiseks eriline, kui see mõjutab ühte liiki ettevõtjaid ebaproportsionaalselt, võrreldes teiste ettevõtjatega (vt eespool punktis 94 viidatud 28. aprilli 1998. aasta kohtuotsus Dorsch Consult *v.* nõukogu ja komisjon, punkt 80, ja eespool punktis 99 viidatud kohtuotsus Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert *v.* nõukogu ja komisjon, punkt 151).

209 Käesolevas asjas ei ole leidnud tõendamist, et hageja kannatas ühenduse banaaniimpordi korra vastuolu tõttu WTO lepingutega kahju, mis ületab tema ekspordialase tegevuse juurde kuuluvate riskide piire.

210 On tõsi, et WTO asutamislepingu eesmärk — nagu sätestab selle preambul — on kehtestada terviklik mitmepoolne kaubandussüsteem, mis hõlmaks seniste kaubanduse liberaliseerimise jõupingutustega saavutatu tulemused.

211 Hoolimata sellest peab tõdema, et antud juhul esile kerkinud ja WTO lepingutega ettenähtud võimalus peatada tariifikontsessioonid on üks käesoleva aja rahvusvahelise kaubandussüsteemi juurde kuuluv paratamatus. Lisaks sellele peab seda paratamatust taluma iga ettevõtja, kes otsustab oma toodangut turustada ühe WTO liikme turul.

212 Vahekohtunike 9. aprilli 1999. aasta otsus rõhutas, et ajutine iseloom, mida VLK artikli 22 lõige 1 kontsessioonide peatamisele omistab, annab mõista, et selle eesmärk on õhutada asjaomast WTO liiget täitma VLO soovitusi ja otsuseid.

213 Lisaks sellele tuleneb VLK artikli 22 lõike 3 punktidest b ja c, mille puhul on tegemist rahvusvahelise instrumendiga, mille vastava reklaamimisega on tagatud ühenduse ettevõtjate teadlikkus sellest, et kaebav WTO liige võib taotleda kontsessioonide või teiste kohustuste peatamist kas sama lepingu või mõne teise WTO lepingu alusel muudes sektorites kui see, milles vaekogu või apellatsioonikogu asjaomase liikme rikkumise tuvastas.

214 Sellest tuleneb, et riske, mida hageja peab kandma seoses kokkuvolditavate papist kastide turustamisega Ameerika turule, ei saa käsitleda võõrastena rahvusvahelisele kaubandusele selle tänapäevases vormis.

215 Seega ei saa antud asjaoludel kvalifitseerida hageja kantud kahju ebatavaliseks.

216 Selline sedastus on piisav, et välistada sellel alusel mis tahes õigus hüvitisele. Seega ei ole vajalik, et Esimese Astme Kohus lahendaks kahju erilisuse küsimuse.

217 Sellest järeldub, et hageja kahju hüvitamise nõue, mis põhineb ühenduse lepinguvälise vastutuse regulatsioonil tema organite õigusvastase tegevuse puudumisel, tuleb jätta rahuldamata.

218 Eeltoodud kaalutluste kogumist tuleneb, et hagi tuleb jätta rahuldamata selle põhjendamatuse tõttu, ilma et oleks vaja teha otsust hageja teiste nõuete kohta.

Kohtukulud

219 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

220 Kuna kohtuotsus on tehtud hageja kahjuks, jäetakse lisaks tema enda kohtukuludele

hageja kanda parlamendi, nõukogu ja komisjoni kohtukulud vastavalt kostjateks olevate kolme institutsiooni nõuetele.

221 Vastavalt kodukorra artikli 87 lõike 4 esimesele lõigule kannavad menetlusse astunud liikmesriigid oma kohtukulud ise.

222 Sellest järeldub, et Hispaania Kuningriik kannab oma kohtukulud ise.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (suurkoda)

otsustab:

1. Jätta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata osas, milles see on esitatud parlamendi vastu.

2. Jätta hagi ülejäänud osas põhjendamatuse tõttu rahuldamata.

3. Jätta hageja kohtukulud tema enda kanda ja mõista parlamendi, nõukogu ja komisjoni kohtukulud välja hagejalt.

4. Jätta Hispaania Kuningriigi kohtukulud tema enda kanda.

Vesterdorf Lindh Azizi

Pirrung Legal García-Valdecasas

Tiili Cooke Meij

Vilaras Forwood

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 14. detsembril 2005 Luxembourgis.

Kohtusekretär President

E. Coulon B. Vesterdorf

Sisukord

Õiguslik raamistik ..... II - 5467

Vaidluse aluseks olevad asjaolud ..... II - 5474

Menetlus ..... II - 5482

Poolte nõuded ..... II - 5484

Vastuvõetavus ..... II - 5485

Hagi vastuvõetamatus, kuna see on esitatud parlamendi vastu ..... II - 5486

Poolte argumendid ..... II - 5486

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5487

Hagiavalduse mittevastavus kodukorra artikli 44 lõike 1 punkti c nõuetele ..... II - 5489

Poolte argumendid ..... II - 5489

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5489

Esimese Astme Kohtu pädevus ..... II - 5491

Poolte argumendid ..... II - 5491

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5491

Sisu ..... II - 5493

Ühenduse vastutus oma organite õigusvastase tegevuse eest ..... II - 5493

Poolte argumendid ..... II - 5495

— Kostjateks olevatele institutsioonidele etteheidetav õigusvastane tegevus II - 5495

— Normide, mida kostjad väidetavalt rikkusid, õiguslik laad ..... II - 5497

— Väidetavate rikkumiste raskus ..... II - 5498

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5500

— Esialgne küsimus WTO eeskirjadele tuginemise võimalikkusest ..... II - 5500

— Erand, mis tuleneb soovist kohaldada seoses WTO-ga võetud erikohustust ..... II - 5502

— Erand, mis põhineb selgel viitel WTO lepingute konkreetsetele sätetele II - 5507

Ühenduse vastutus tema organite õigusvastase tegevuse puudumisel ..... II - 5510

Ühenduse lepinguvälise vastutuse põhimõte tema organite õigusvastase tegevuse puudumisel ..... II - 5510

— Poolte argumendid ..... II - 5510

— Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5511

Tegeliku ja kindlaksmääratava kahju tekkimine ..... II - 5512

— Poolte argumendid ..... II - 5512

— Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5513

Kantud kahju ja kostjateks olevate institutsioonide tegevuse vaheline põhjuslik seos ..... II - 5514

— Poolte argumendid ..... II - 5514

— Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5516

Kahju ebatavaline ja eriline olemus ..... II - 5519

— Poolte argumendid ..... II - 5519

— Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5520

Kohtukulud ..... II - 5522